

Streszczenie i opis płyty

Autentyczność i głębia retoryki.

Problematyka wykonawcza wybranych utworów solowych i kameralnych Pawła Łukaszewskiego w aspekcie kolorystyki i melodyki.

Streszczenie

mgr Wojciech Świętoński

Niniejsza praca podejmuje problematykę wykonawczą wybranych utworów solowych i kameralnych Pawła Łukaszewskiego w aspekcie kolorystyki i melodyki. Celem jej jest ukazanie sposobu wypowiedzi muzycznej współczesnego kompozytora. Uwzględniając wskazany cel sformułowano główną hipotezę badawczą: muzyka solowa i kameralna Pawła Łukaszewskiego odznacza się takimi cechami melodyki i kolorystyki, które świadczą o jej autentyczności i głębi. Rozprawa rozszerza i porządkuje wiedzę na temat wybranych dzieł z twórczości kompozytora.

W niniejszej pracy uwzględniono utwory, które autor rozprawy wykonywał na koncertach w Polsce i za granicą. Badane kompozycje powstały w latach 1993-2016. Są ujęte chronologicznie, by można było zaobserwować zachodzące przemiany stylistyczne podczas drogi twórczej na przestrzeni 23 lat.

Dysertacja składa się ze wstępu, dwóch rozdziałów, zakończenia, bibliografii oraz spisu przykładów nutowych, katalogów motywicznych i tabel oraz załączników do pracy.

Wstęp wyjaśnia i porządkuje użyte metody i techniki badawcze. Za cel główny pracy przyjęto wykazanie znaczenia melodyki i kolorystyki oraz elementów dzieła muzycznego z nimi związanych w twórczości Pawła Łukaszewskiego oraz opis problematyki wykonawczej analizowanych utworów.

W pierwszym rozdziale nakreślony został krótki rys biograficzny Kompozytora. Przedstawiono drogę kariery naukowej, festiwale, na których wykonywano utwory, wydawnictwa publikujące nuty i nagrania, wykonawców, otrzymane nagrody i stypendia.

W drugim rozdziale dokonano składającej się z dwóch części analizy dzieła muzycznego. W pierwszej części przedstawiono analizę wykonawczą uwzględniającą układy fakturalne, struktury oraz inspiracje brzmieniowe w kształtowaniu kontinuum formy. Drugą część poświęcono analizie i omówieniu melodyki metodą motywometryczną oraz analizie aspektu kolorystycznego techniką interpretacji Roberta Cogana. Przedstawiono wyniki badań, które zostały zilustrowane przykładami nutowymi, tabelami i katalogami motywicznymi. Na końcu każdego podrozdziału umieszczono podsumowanie badanych aspektów dzieła muzycznego.

W zakończeniu zweryfikowano hipotezę i przedstawiono syntetyczne odpowiedzi na pytania badawcze postawione we wstępie pracy. Wyniki analiz pozwoliły sformułować wnioski. Przedstawiają jednoznaczny obraz stylu kompozytorskiego Pawła Łukaszewskiego jako indywidualny i autentyczny oraz dający sposobność zaistnienia warstwie głównej, czyli głębokiemu przekazowi artystycznemu.

Słowa kluczowe: melodyka, kolorystyka, metoda motywometryczna, technika interpretacji Roberta Cogana, problematyka wykonawcza

OPIS PŁYTY

Płyta została nagrana w Sali Koncertowej Państwowego Zespołu Ludowego Pieśni i Tańca MAZOWSZE w Karolinie (18-20.09.2016). Zawiera następujące utwory:

1. *Souvenir II* per pianoforte (1999)
2. *Prawdy ukryte* – trzy pieśni na sopran i fortepian do słów Jarosława Iwaszkiewicza
3. *Aria for cello and piano* (2012)
4. *Mijanie* – dwie pieśni na baryton i fortepian do słów Haliny Poświatowskiej (2016)
5. *Kwintet fortepianowy* (2013)

6. *Osiem piosenek dla dzieci* na sopran i fortepian do słów Ewy Szelburg-Zarembiny (1993)
7. *Concertino for piano and brass* (2007)
8. *Nokturn* (2016)

Wykonawcy:

Anna Mikołajczyk-Niewiedział – sopran

Robert Gierlach – baryton

Joanna Citkowicz – wiolonczela

Kwartet smyczkowy NOSTADEMA

skrzypce I – Kamil Staniczek

skrzypce II – Marta Piórkowska

altówka – Aleksandra Demowska-Madejska

wiolonczela – Joanna Citkowicz

Sekstet dęty TROMBASTIC

trąbki – Lubomir Jarosz, Robert Filipek

puzony – Piotr Wawreniuk, Michał Kiljan, Robert Krajewski

tuba – Roman Miller

Wojciech Świętoński – fortepian

Nagranie otrzymało nominację do nagrody Fryderyk 2019 w kategorii Album Roku Muzyka Współczesna.

16.04.2019 Wojciech Świętoński

Wojciech Świętoński

Zleceniodawca recenzji:

Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach, Wydział Wokalno-Instrumentalny, Pismo Pana Dziekana prof. zw. dr hab. Feliksa Widery, zlecenie podjęte na podstawie *Ustawy z dnia 14. 03. 2003 roku o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr. 65, poz. 595 ze zmianami Dz. U. z dnia 27.07. 2005 roku Nr 164, poz. 1365, art. 14 ust. 2 pkt. 2), oraz Rozporządzenia Ministra Nauki i szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzenia czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. 2014 poz. 1383)*

Dotyczy:

Uchwały Rady Wydziału Wokalno- Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach z dnia 23. listopada 2017 roku w sprawie:

- wszczęcia, na wniosek Pana magistra Wojciecha Świętońskiego przewodu doktorskiego w dziedzinie sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka

Uchwały Rady Wydziału Wokalno-Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach z dnia 25. kwietnia 2019 w sprawie:

- wyznaczenia recenzenta w przewodzie doktorskim Pana magistra Wojciecha Świętońskiego.

Zgodnie z *art. 6 ust. 1,3 Ustawy z dnia 14. marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule z zakresie sztuki (Dz. U. nr 65 poz. 595, z późn. zm.)* Rada Wydziału posiadała uprawnienia do prowadzenia przewodu doktorskiego na stopień doktora w dziedzinie sztuk muzycznych, w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka. Liczba uprawnionych członków Rady wynosiła 23. listopada 2017 55. osób, 25. kwietnia 2019 roku liczba uprawnionych członków Rady wynosiła 57.

Na posiedzeniu Rady Wydziału w dniu 23. listopada 2017 roku obecnych było 32. uprawnionych członków, co stanowiło kworum. Oddano 31. głosów, w tym 29. za wszczęciem przewodu doktorskiego, nie oddano żadnego głosu przeciwnego, 2. osoby wstrzymały się od głosowania.

Na posiedzeniu Rady Wydziału w dniu 25. kwietnia 2019 roku obecnych było 35. uprawnionych członków, co stanowiło kworum. Oddano 35 głosów, w tym 35 za wyznaczeniem mojej osoby jako recenzenta przewodu doktorskiego, nie oddano żadnego głosu przeciwnego, ani nikt nie wstrzymał się od głosowania.

Do nadesłanego mi przez Przewodniczącego Rady Wydziału, Pana Dziekana prof. zw. dr hab. Feliksa Widerę pisma z dnia 8. maja 2019 roku, informującego o wyznaczeniu mojej osoby recenzentem w przewodzie doktorskim Pana magistra Wojciecha Świętońskiego, zostały dołączone:

- Dokumentacja złożona przez doktoranta wraz z pracą doktorską,
- Uchwały Rady Wydziału z dnia 23. listopada 2017 roku o wszczęciu przewodu doktorskiego oraz o wyznaczeniu Pani dr hab. Aleksandry Nawe na promotora w przewodzie doktorskim,
- Uchwały Rady Wydziału z dnia 8. maja 2019 roku w sprawie wyznaczeniu recenzenta w przewodzie doktorskim w mojej osobie,
- Protokoły z posiedzenia Rady Wydziału.

Stwierdzam, że w świetle *Ustawy z dnia 14. marca 2003 roku art. 14 ust. 2 pkt 1 i 2*, Rada Wydziału Wokalno- Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach podjęła prawomocne uchwały o wszczęciu przewodu doktorskiego Pana magistra Wojciecha Świętońskiego i wyznaczeniu promotora w osobie Pani dr hab. Aleksandry Nawe oraz o wyznaczeniu recenzenta w osobie Pani Profesor dr hab. Gabrieli Szendzielorz- Jungiewicz i wyznaczeniu mojej osoby na recenzenta przewodu doktorskiego.

Podstawowe dane o Kandydacie

Pan magister Wojciech urodził się 23. lutego 1984 roku w Białymstoku. W 2008 roku ukończył z wynikiem bardzo dobrym Akademię Muzyczną im. Fryderyka Chopina w Warszawie, w klasie fortepianu Pani Profesor Bronisławy Kawalla. Kameralistykę fortepianową studiował w klasie Profesora Jerzego Marchwińskiego. W 2010 ukończył w macierzystej uczelni Dwuletni Staż Artystyczny w zakresie kameralistyki fortepianowej pod kierunkiem prof. Macieja Paderewskiego (duety fortepianowo - skrzypcowe) oraz u prof. Krystyny Borucińskiej (duety wokально-forte-pianowe). W latach 2012 i 2013 ukończył Podyplomowe Międzywydziałowe Studium Pieśni (II i III. Edycja) na Uniwersytecie Muzycznym im. Fryderyka Chopina w Warszawie. Był uczestnikiem wielu Kursów Mistrzowskich, w tym elitarnego Kursu (jako jeden z trzech zakwalifikowanych kandydatów) Ivo Pogorelica.

Brał udział w konkursach polskich i zagranicznych – jako solista i kameralista, zdobył na nich szereg wyróżnień i nagród. Do najbardziej cennych można zaliczyć III. nagrodę na XIX Międzynarodowym Konkursie Pianistycznym „Roma 2009”, był też – jako kameralista- półfinalistą Franz Schubert und die Musik der Moderne Kammermusik Wettbewerb, Graz 2015. Jest wielokrotnym stypendystą Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Prezydenta Białegostoku, Fundacji Lions Club, Fundacji „Latająca Akademia Elżbiety Małanicz- Onoszko”.

Pan magister Wojciech Świętoński prowadzi ożywioną działalność koncertową – występuje na liczących się polskich festiwalach, jego zainteresowania polską muzyką współczesną skutkują licznymi ważnymi prawykonaniami. Jego dokonania nagraniowe są znaczące- m. in. Nagranie archiwalne Koncertu Fortepianowego Stanisława Wisłockiego z Narodową Orkiestrą Symfoniczną Polskiego Radia w Katowicach (niestety w dokumentacji brakuje daty tej realizacji). Muzyczne poszukiwania prowadzą pana Świętońskiego także w stronę aranżacji (dołączona do dokumentacji płyta „Strange Sounds and Inconceivable Deeds” Mikołaja Bugajaka).

Jako solista i kameralista występował w szeregu koncertów w Polsce, Anglii, Włoszech i Palestynie. Jako kameralista koncertuje zarówno z wokalistami, jak i z instrumentalnymi zespołami kameralnymi.

Jest twórcą i dyrektorem artystycznym cyklu koncertów „Chwile ulotne” w Pałacu Radziwiłłów w Nieborowie oraz artystą współpracującym z Filharmonią Narodową (od 2017 roku).

Pan magister Wojciech Świętoński jest nauczycielem fortepianu na Wydziale Dyrygentury Chóralnej, Edukacji Muzycznej, Muzyki Kościelnej, Rytmiki i Tańca na Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Praca doktorska Pana magistra Wojciecha Świętońskiego pt. „Autentyczność i głębia retoryki. Problematyka wykonawcza wybranych utworów solowych i kameralnych Pawła Łukaszewskiego w aspekcie kolorystyki i melodyki.”, składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na płycie CD (nośniku elektronicznym) oraz opisu, stanowiących łącznie pracę pod w/w tytułem. Dzieło artystyczne zawiera utrwalone przez Doktoranta utwory Pawła Łukaszewskiego:

- „*Souvenir II per pianoforte* (1999),
- „*Prawdy ukryte*” - cykl pieśni do słów J. Iwaszkiewicza (2015),
- „*Aria for cello and piano*” (2012),
- „*Mijanie*” cykl pieśni do słów H. Poświatowskiej (2016),
- „*Kwintet fortepianowy*” (2013),
- „*Osiem piosenek dla dzieci*” do słów E. Szelburg-Zarembiny (1993),
- „*Concertino for piano and brass*” (2007),
- „*Nokturn*” (2016).

Nagranie zostało zrealizowane w Sali Koncertowej Państwowego Zespołu Ludowego Pieśni i Tańca „Mazowsze” w Karolinie, przez reżysera nagrania Pana Andrzeja Brzoskę.

Pomysł, by w pracy doktorskiej zająć się problematyką właściwego wykonania partii fortepianu w niemal właśnie co skomponowanych utworach solowych i kameralnych wybitnego polskiego kompozytora Pawła Łukaszewskiego jest niezwykle cenny. Pan magister Wojciech Świętoński to artysta przez kompozytora doceniany- dokonuje prawykonań jego znaczących kompozycji, Mistrz był też obecny przy nagraniu płyty, zaakceptował temat i sposób badania jego twórczości.

Przedstawione nagranie płytowe jest zrealizowane bardzo starannie, z dużą dbałością o kulturę dźwięku, wszyscy towarzyszący muzycy realizują swoje partie w sposób zgodny z intencjami interpretacyjnymi Doktoranta (do dokumentacji dołączone zostały stosowne oświadczenia). Dobór repertuaru jest bardzo dobrze przemyślany- przedstawione dzieło artystyczne jest niezwykle interesujące. Kolejność utworów na płycie wynika zapewne z założeń artystyczno- dramaturgicznych, w opisie dzieła Autor opracowania opisuje kolejne dzieła według chronologii ich powstania.

Opis dzieła artystycznego jest zgodny z założeniami, jakie pan magister Świętoński przedstawił w planach koncepcji swojej pracy. Jej zawartość szczegółowa różni się nieco od zaplanowanej wcześniej, w jednym z rozdziałów Doktorant planował uwzględnić bowiem wywiady z innymi kompozytorami na temat twórczości i osoby Pawła Łukaszewskiego- to założenie nie zostało zrealizowane. Fakt ten nie ma wpływu na osiągnięcie zamierzonych przez Autora celów badawczych, jego głęboka analiza prezentowanych utworów wpłynęła na rozmiary opisu jego dzieła artystycznego i tym samym zapewne spowodowana jest nieobecność planowanych wcześniej wywiadów.

Wojciech Świętoński niezwykle rzetelnie stara się przestrzegać wszelkich oznaczeń kompozytorskich, jest świadomy wagi każdego z nich przy oszczędnym zapisie kompozytora. Zwraca

uwagę dużą świadomość artysty w zakresie kształtowania formy, co potwierdza w niezwykle precyzyjnie przeprowadzonej analizie w opisie pracy.

Doktorant w sposób rzeczowy wyjaśnia celowość wybranych przez siebie narzędzi badawczych- a więc użycia metod analizy metodą motywometryczną (aspekt melodyczny) i techniki interpretacji analitycznej (aspekt kolorystyczny) Roberta Cogana, pozwalających badaczowi na dość dużą obiektywność. Analiza dzieła muzycznego autora dysertacji składa się z dwóch części- pierwsza ukazuje analizę wykonawczą każdego z nagranych utworów z perspektywy pianisty, uwzględniając układy fakturalne, struktury oraz inspiracje brzmieniowe w kształtowaniu formalnym utworu, druga zawiera analizę melodyki i kolorystyki, oraz problemy wykonawcze.

Pan Wojciech Świętoński opis swojego dzieła artystycznego rozpoczyna- zgodnie z chronologią powstania utworu- od cyklu „*Ośmiu piosenek dla dzieci*” do słów *E. Szelburg-Zarembiny* z roku 1993. Cykl niezwykle prosty, wręcz ascetyczny w swojej formie nie jest wcale prosty do prawidłowego zinterpretowania. Artyście udaje się to- z wielką kulturą dźwiękową dobiera odpowiednią artykulację, tempo, kolory.

Słuchając wnikliwie interpretacji Doktoranta docenia się również wyrównaną artykulację, oszczędne użycie pedalizacji, subtelną agogikę. W pieśni „Do domu!” artysta obiera tempo nieco wolniejsze od wskazanego przez Kompozytora, dynamika, której wybór Kompozytor pozostawia do decyzji Artyście (brak oznaczeń dynamicznych) jest w moim odczuciu nieco zbyt cicha. Jest to jednak moje, subiektywne odczucie -mogę zgodzić się z wyborem interpretacji Pana Świętońskiego (taki wybór dynamiki jest zamierzony, potwierdza to określenie dynamiczne zawarte w tabeli analitycznej, str. 44. Pracy)- w tekście poetyckim burza dopiero nadchodzi, niemniej jednak w czasie trwania pieśni ta burza gdzieś powinna się „pojawić” dynamicznie, Artysta pomija też w swoim wykonaniu ritenuta zalecane przez Kompozytora. W kolejnej pieśni pt. „W pasiece” zachwycić może artykulacja pianisty. Szkoda może, że tempo pieśni jest wolniejsze od zalecanego i przez może trochę zbyt długi pedał brakuje czytelnych pauz podkreślających zmianę rejestrów fortepianu- efekt jest zamierzony przez Doktoranta, gdyż w opisie (tabela, str. 45) kolor określa jako „bez szczeliny”- pauzy i użycie delikatnej zmiany rejestrów sugeruje jednak „szczeliny”. W piątej pieśni cyklu („*Szara godzina*”) Pan Wojciech Świętoński bardzo trafnie dobiera tempo, mógłby jednak użyć nieco większego legata- zwłaszcza w kontraście do poprzedniej pieśni, tu w tekście pojawiają się długie, legatowe frazy. Bardzo ładnie i z dużą wrażliwością Pianista reaguje na zmianę poetyki, nastroju i kolorów od taktu ok. 111. W zakończeniu pieśni w partii fortepianu pojawia się dźwięk „f”, którego nie odnalazłam w partyturze.

Pieśń szóstą, „*Dziadzio mrok*” Pianista wybiera tempo szybsze od zalecanego przez Kompozytora i jest to zabieg w mojej ocenie bardzo dobry. Pięknie wyrównana artykulacja, idealnie w tempie, ale bez podkreślania poszczególnych miar taktu to kolejne atuty interpretacji tej pieśni- wydaje mi się, że gdyby Artysta podobnie potraktowałby pieśń „W pasiece” (bez podkreślania miar taktu) efekt mógłby być bardzo dobry. Śpiewaczka nie realizuje zalecanego przez Kompozytora ritenuta (t. 138-9, 142-3)- Pianista nie ma więc możliwości zrealizowania tego oznaczenia. W kolejnej pieśni Artyści bardzo pięknie dostosowują agogikę do rytmu tekstu poetyckiego.

Interpretacja ostatniej pieśni cyklu nie bardzo mnie przekonuje. Wolałabym trochę dłuższą artykulację fortepianu, tym bardziej, że Kompozytor zezwala na użycie pedału, fortepian ma nieco za suchy, zbyt realny dźwięk i trochę „stuka”, a powinien raczej tworzyć atmosferę baśniowo-czarodziejską. Artysta wybiera też tempo wolniejsze od sugerowanego przez Kompozytora.

Opis jest niezwykle precyzyjny i zgodny z przedstawioną wizją interpretacyjną. Jedyne, czego mi zabrakło to brak uwag o koncepcji całego cyklu- długości przerw pomiędzy poszczególnymi jego częściami, budowaniem/falowaniem napięcia, kształtowaniem kontrastów, czy podobieństw.

Kolejnym utworem pracy doktorskiej Pana Świętońskiego jest „*Souvenir II*” (1999). Jest to niewątpliwie popis umiejętności pianistycznych Doktoranta. Utwór otwiera płytę, co jest dobrym pomysłem- dzieło bardzo pięknie pokazuje różnorodne możliwości kolorystyczne fortepianu. Pan Wojciech Świętoński z dużą inwencją, swobodą pianistyczną i wirtuozowskim rozmachem kreśli formę tego utworu- interpretacji tej słucha się z dużą przyjemnością i satysfakcją, brzmienie

fortepianu jest piękne. Zasluguje na uznanie opis formalny dzieła, jego analiza kolorystyczna jest przeprowadzona drobiazgowo i niezwykle trafnie. Do ideału brakuje mi tylko dotrzymania długich wartości w pierwszym i drugim odcinku utworu.

Następnym mocnym punktem pracy doktorskiej jest „*Concertino for piano and brass*” (2007). Dzieło składa się z trzech części:

- I. Direct
- II. Hesitant
- III. Rondeau.

Jest to bardzo atrakcyjna, o wielkiej ekspresji forma. Panu Świętońskiemu w wykonaniu towarzyszą artyści sekstetu dętego TROMBASTIC Brass Sextet.

Dzieło otwiera, jak słusznie Doktorant zauważa, allegro sonatowe. Ani nagranie, ani jego opis nie budzą zastrzeżeń. Wykonanie partii fortepianu jest starannie przemyślane, mimo towarzyszeniu blaszanemu kwintetowi Pan Świętoński nigdy nie ulega pokusie zbyt agresywnego użycia swojego instrumentu. Jak dodaje w opisie, po dokonaniu analizy utworu, dobrał taką barwę fortepianu, by brzmiał on głęboko i miękko równoważąc tym samym mogącą się pojawić w takim zestawieniu instrumentów ostrość (w opisie wspomina np., że „rozłożyste akordy akompaniamentu muszą sprawiać wrażenie smyczków- wiolonczel, kontrabasów”).

Brakuje mi czasami idealnej realizacji rytmu, wynika to jednak zapewne z współpracy z innymi instrumentalistami- już w pierwszym takcie, motyw trzydziestodwójek mógłby zostać zrealizowany jeszcze precyzyjniej (trzydziestodwójki są wykonane zbyt wolno), podobnie jak szesnastki w takcie 13 (zbyt szybkie). Precyzyjna realizacja skoku w takcie pierwszym i dopasowanie się do partnerów zapewne poskutkowało w spowolnieniu ważnego – o czym zresztą wspomina w swoim opisie Autor doktoratu motywu trzydziestodwójkowego. Doktorant wspomina również w opisie o pierwszej tak skrupulatnie ze strony Kompozytora notacji pedalizacji. Można by rozważyć wcześniejsze zdjęcie pedału przed zmianą dynamiki z bardzo głośnej (*ff lub fff*) na bardzo cichą (*ppp*). Przy chęci utrzymania narracji jednego tempa i unikaniu- co jak najbardziej zasadne- niepotrzebnych opóźnień zabieg taki mógłby być pomocny przy jeszcze czytelniejszej realizacji planów dynamicznych (o których istocie Doktorant zresztą wspomina w opisie Pracy).

W Przetworzeniu (t.18) Artysta bardzo trafnie w moim odczuciu realizuje akcenty w dynamice *fff*. Wydaje mi się, że użycie takiego rodzaju artykulacji już na początku tej części (t. 3) byłoby bardzo trafne. Na uwagę zasługuje realizacja przez Artystę planu dynamicznego przetworzenia- niezwykle skrupulatnie realizuje zamysł kompozytora nadając mu tak pożądaną rys swobody. Zastanawia dobór artykulacji lewej ręki w t.32., trochę w moim odczuciu ten plan utworu wypada twardo, dynamika tego odcinka to tylko *forte*. Bardzo pięknie dobrana jest natomiast artykulacja szesnastek w odcinku od t. 36. W opisie Autor mylnie używa określenia *portamento* (str. 77 opisu pracy). Samo zakończenie w wykonaniu Pana Świętońskiego jest bardzo dobre- założył on, by ostatni akord w partii fortepianu wybrzmiał do końca i to się udaje. Szkoda tylko, że współtworzący to dzieło współwykonawcy lekko ścisząją na końcu części- utrzymanie dynamiki *fff* przez instrumenty dęte do samego końca byłoby chyba ciekawsze.

Część druga, *Hesitant* zachwyca użytymi przez Artystów barwami -koncepcja jest niezwykle spójna, starannie przemyślana; niewielkie wahania tempa wpływają korzystnie na jej przebieg i są ściśle związane z zamierzoną realizacją planu kolorystycznego Kompozytora. Bravo!

Część trzecia, *Rondeau* jest świetnym zwieńczeniem tego dzieła. Wykonanie jest brawurowe, choć Artyści na samym końcu mogliby pokusić się o użycie jeszcze mocniejszej dynamiki- tak wirtuozowsko zagrana koda usprawiedliwiłaby ewentualną ostrość ostatnich dźwięków. W opisie (tabela, str. 91), Pan Świętoński niezbyt celnie używa opisu „newralgiczne są dokładnie wykonane pauzy”, Autor chciał chyba napisać, że ich prawidłowa realizacja może sprawiać trudność, na szczęście nie Panu Świętońskiemu i jego Towarzyszom, pauzy są zrealizowane bez zarzutu.

Zarówno wykonanie, jak i opis realizacji i analiza następnego utworu, „*Arii*” (2012) nie budzi zastrzeżeń.

„*Kwintet fortepianowy*” (2013) to kompozycja powstała z myślą o Panu Świętońskim i Kwartecie „Nostradamus”- dedykacja Kompozytora nie pozostawia co do tego wątpliwości. Artyści dokonali również prawykonania.

Wizja interpretacyjna Doktoranta jest niezwykle przejrzysta i logiczna. Artysta kształtuje swoją partię niezwykle precyzyjnie analizując partyturę i tak dobiera środki pianistyczne, że brzmienie fortepianu pięknie uzupełnia, bądź- zależnie od fragmentu utworu- kontrapunktuje brzmienie kwartetu smyczkowego. Zwraca uwagę doskonała artykulacja, unikanie zbyt masywnego do tak delikatnej struktury brzmienia, bardzo staranna pedalizacja, dobrze stworzony plan dysponowania rejestrami fortepianu.

Wielka kultura kameralna Pana Świętońskiego powoduje jednak, że czasami w moim odczuciu swoją partię nieco usuwa w zbyt cichy plan dynamiczny- (np. w cz. 1. T. 53-62, w cz. 2. W t. 38, w cz. 3. W t. 166 i następnych: tu kwartet też używa cichszej, niż wskazuje partytura dynamiki; w części 4., t. 227-234). Zasługuje na duże uznanie niezwykle pięknie dobranie barwy przez pianistę w części drugiej- fortepian wtapia się i dostosowuje barwowo do delikatnych kolorów smyczków., przepiękne, miękkie brzmienie Pan Świętoński uzyskuje w takcie 26, po czym w *piu mosso* znów pokazuje swoją wielką wrażliwość kolorystyczną subtelnie różnicując dynamikę.

Część III jest trudna wykonawczo- artyście udaje się z tej próby wyjść zwycięsko. Dobrze dobrana artykulacja, precyzja w realizacji pauz, drobnych zmian strukturalnych, lekkość. Całość zamyka finał, gdzie Doktorant świetnie dobiera kolorystycznie plan fortepianu (np. w t. 193 i następnych).

Cykl pieśni „*Prawdy ukryte*” (2015) do słów Jarosława Iwaszkiewicza obejmuje trzy kompozycje: „Głosy ptaków już opadły”, „Tymczasem wspomnij lato” i „W zimie syplą spadną śniegi”. Pieśni te Kompozytor dedykuje Pani Annie Mikołajczyk- Niewiedział, artystce współtworzącej kreację artystyczną, zamieszczoną na tej płycie. Cykl, mimo użycia przez Kompozytora skromnych środków, jest bardzo trudny wykonawczo, otwiera go pieśń dwuzwrotkowa, silnie skonstrastowana. Użyta poezja Iwaszkiewicza pięknie podkreśla muzyka. Tu należy zauważyć celowy zabieg, jakiego użył Doktorant – poetyckie opadanie liści, przemijanie, oddane opadającymi interwałami akompaniującego sopranowi ostinata fortepianu Pan Świętoński podkreślił jeszcze dodając w każdym takcie *diminuendo*. Narrację niestety zakłócają dwie zbyt długie w moim odczuciu, a nie usprawiedliwione oznaczeniem kompozytora przerwy- między taktami 13 a 14 i 22-23. O ile można zrozumieć i uargumentować drugą „przerwę” - bardzo trudne wejście sopranu, całkowita zmiana charakteru, o tyle pierwsza zmiana wydaje się być przypadkowa. Utrzymanie pulsu wpłynęłoby na wzmocnienie wymowy pieśni. Arpeggio w fortepianu w t. 23 też mogłoby być raptowniejsze, szybsze- Kompozytor daje tu oznaczenie *fff* i akcenty, szybsze arpeggio lepiej by podkreśliło wysoką, dramatyczną barwę sopranu. Doktorant zresztą w opisie dzieła artystycznego używa określenia „zamaszystymi arpeggio”- mógłby bardziej odważną „kreską” określenie to oddać. Pianista mógłby też utrzymać dynamikę *fff* aż do *piano* w takcie 30, dramaturgia byłaby lepsza.

W drugiej pieśni cyklu Pan Świętoński umiejętnie różnicuje artykulacyjnie i dynamicznie jej fragmenty- fortepian nigdy nie jest za głośny, ani zbyt masywny. Pięknie zagrane jest *legato forte* w drugiej części pieśni (t. 108 i dalsze), artysta gra długą frazę i często bardzo pomaga wokalistce w przeprowadzeniu tego odcinka narracji. W takcie 180 Kompozytor wyraźnie oznacza partię lewej ręki dynamiką *ff*. Brakuje realizacji tego zalecenia- pianista mógłby chociaż początek tego fragmentu, kiedy partia sopranu jest dość wysoko zagrać głębszą dynamiką, podkreślając ciemny kolor.

Cykl „*Mijanie*” (2016) do słów Haliny Poświatowskiej, powstał dzięki prośbie Pani Promotor pracy doktorskiej, dr hab. Aleksandry Nawe. Dedykowany jest żonie Kompozytora, Joannie. Interpretację wiersza Kompozytora odczytuje wraz z Doktorantem Pan Robert Gierlach. Muszę przyznać, że ten obraz poetycki jest niezwykle piękny, głęboki i odpowiada temu, co jest zapisane w partyturze i – jak myślę, a raczej czuję, temu, co najważniejsze, a co jest zawarte „między zapisanymi dźwiękami”- jest muzyczną, poetycką wizją. Taki też jest zamykający pracę „*Nocturne*” (2016).

Pan Wojciech Świętoński w opisie swojego dzieła artystycznego wnikliwie zanalizował przy użyciu dwóch metod badawczych- motywometrycznej analizującej melodykę i metody analizy techniki interpretacji Roberta Cogana rozpatrującą aspekt kolorystyczny. Koncepcja płyty i jej opis są spójne, argumentacja celna, sposób myślenia o interpretacji prawidłowy.

Dorobek artystyczny

Dorobek artystyczny Pana Wojciecha Świętońskiego jest duży. Doktorant jest aktywny zawodowo-uczestniczył w licznych kursach mistrzowskich (znalazł się m.in. w elitarnym gronie kursu Ivo Pogorelica, z którym pozostaje w zawodowym kontakcie), ukończył m.in. dwa kursy Podyplomowego Międzywydziałowego Studium Pieśni na Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina, jest zapraszany do nagrań płytowych, jest propagatorem polskiej muzyki współczesnej- bierze udział w prawykonaniach znaczących kompozycji. Jako pianista-kameralista występował wielokrotnie na liczących się festiwalach muzycznych, jest też laureatem szeregu nagród i wyróżnień. Piękną kartą w dorobku Pan Świętoński ma jako artysta zaangażowany w działalność charytatywną (współpracuje z Fundacją organizującą koncerty, z których dochód jest przeznaczony na pomoc dzieciom autystycznym oraz z zespołem Downa).

Konkluzja

Pracę doktorską Pana magistra Wojciecha Świętońskiego w postaci nagranej płyty i jej opisu, oceniam pozytywnie. Doktorant wnosi więc wkład w rozwój dziedziny sztuk muzycznych spełniając bez zastrzeżeń wymagania *art. 13. Ust. 1 Ustawy z dnia 14.03. 2003 roku.*

Pracę doktorską Pana magistra Wojciecha Świętońskiego przyjmuję.

Magdalena Polman

Prof. dr hab. Gabriela Szendzielorz-Jungiewicz

Katowice, 17.06.2019

Dziedzina – sztuki muzyczne

Dyscyplina – instrumentalistyka

Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach

Recenzja pracy doktorskiej mgr Wojciecha Świętońskiego

Zleceniodawca recenzji

Dziekan Wydziału Wokalno-Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach prof. zw. dr hab. inż. Feliks Widera; pismo z dnia 8 maja 2019 r.; zlecenie podjęte na podstawie artykułu 14 ust. 2 Ustawy z dnia 14 marca 2003 o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65 poz. 595 ze zmianami Dz. U. Nr 164 poz. 1365 z 2005 r, Dz. U. Nr 84 poz. 45 z 2011 r.).

Dotyczy

Uchwały Rady Wydziału Wokalno-Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach z dnia 23 listopada 2017 w sprawie wszczęcia przewodu doktorskiego Pana mgr Wojciecha Świętońskiego i wyznaczeniu na promotora dr hab. Aleksandry Nawe.

Uchwały Rady Wydziału Wokalno-Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach z dnia 25 kwietnia 2019 roku w sprawie wyznaczenia recenzentów w przewodzie doktorskim Pana mgr Wojciecha Świętońskiego.

Do nadesłanego mi przez Dziekana Wydziału Wokalno-Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach, prof. zw. dr hab. inż. Feliksa Widerę pisma informującego o wyznaczeniu mnie recenzentem w przewodzie doktorskim mgr Wojciecha Świętońskiego w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka została dołączona odpowiednia dokumentacja.

Niniejszym stwierdzam, że w świetle Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku art. 14 ust. 2 pkt 2 Rada Wydziału Wokalno-Instrumentalnego podjęła prawomocne uchwały o wszczęciu przewodu doktorskiego i wyznaczeniu promotora oraz o wyznaczeniu prof. dr hab. Magdaleny Blum i mnie na recenzentów pracy doktorskiej mgr Wojciecha Świętońskiego.

Podstawowe dane o kandydacie

Wojciech Świętoński w 2008 roku ukończył Akademię Muzyczną w Warszawie w klasie fortepianu prof. Bronisławy Kawalli. W 2010 ukończył

dwuletni Staż Artystyczny w zakresie muzyki kameralnej pod kierunkiem prof. Macieja Paderewskiego (duety fortepian-skrzypce) i prof. Krystyny Borucińskiej (duety wokalista-pianista) na Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie.

W 2012 i 2013 ukończył Podyplomowe Międzywydziałowe Studium Pieśni II i III edycji. Był uczestnikiem Kursu mistrzowskiego Ivo Pogorelicia. Brał udział w licznych kursach mistrzowskich - Łódź, Warszawa, Sopot, Radziejowice, Białystok, Gdańsk, Druskienniki, Kijów.

Jest laureatem nagród na konkursach m.in.: III nagroda na IX Międzynarodowym Konkursie Pianistycznym ROMA 2009, V nagroda w 2005, II w 2003, II w 2002 i wyróżnienie w 2001 na Międzynarodowym Konkursie "Music without limits" w Druskiennikach, wyróżnienie na Międzynarodowym Konkursie "Ukrainian Composers' House" w Kijowie.

Występował na festiwalach m.in.: XXI Stagione Conteristica w Tropea we Włoszech, 28 Festiwal Kompozytorów Krakowskich w Krakowie, 47 i 49 Festiwal Pianistyki Polskiej w Słupsku, Festiwal Sopotkiej Sztuki Wokalnej, 29 Festiwal Polskiej Muzyki Współczesnej Musica Polonica nova we Wrocławiu, Festiwal Witolda Lutosławskiego Łancuch XI w Radziejowicach, III i V Międzynarodowy Festiwal Muzyki Kameralnej "Muzyka na Szczytach" w Zakopanem.

Dokonał prawykonań utworów następujących kompozytorów: Stanisław Bromboszcz, Paweł Łukaszewski, Paulina Załubska, Adrian Foltyn, Miłosz Bembinow, Katarzyna Brochocka, Bartosz Kowalski, Mateusz Kobiałka.

Nagrał archiwalnie Koncert Fortepianowy Stanisława Wisłockiego z NOSR w Katowicach. Nagrał na płyty CD utwory Stanisława Wisłockiego, Przemysława Gintrowskiego, Mikołaja Bugajaka, pieśni do słów Marii Konopnickiej i aranżacje jazzowe utworów Fryderyka Chopina.

Występował jako solista i kameralista w Polsce m.in.: Warszawa, Nieborów, Łódź, Lublin, Kraków, Słupsk, Ełk, Poznań, Lidzbark Warmiński, Wrocław, Zakopane, Bukowina, Żelazowa Wola, Augustów, Bydgoszcz, Milanówek; za granicą: Tropea, Oxford, Jerusalem, Bethleem.

Ma w swoim repertuarze utwory m.in.: Jana Sebastiana Bacha, Wolfganga Amadeusza Mozarta, Ludwiga van Beethovena, Fryderyka Chopina, Franciszka Liszta, Modesta Musorgskiego, Karola Szymanowskiego, Dymitra Szostakowicza, Romana Maciejewskiego, Stanisława Wisłockiego, Miłosza Bembinowa.

Był stypendystą Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2011 i 2017, Prezydenta Białegostoku w 2011, Latającej Akademii Elżbiety Małanicz-Onoszko w 2009, Lions Club Warszawa NIKE w 2006 i 2007

Jest członkiem SPAM i STOART.

Organizuje koncerty a także bierze udział w koncertach charytatywnych.

Od 2017 roku jest zatrudniony jako nauczyciel fortepianu na Wydziale Dyrygentury Chóralnej, Edukacji Muzycznej, Muzyki Kościelnej, Rytmiki i Tańca na Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska mgr Wojciecha Świętońskiego pt. *Autentyczność i głębia retoryki. Problematyka wykonawcza wybranych utworów solowych i kameralnych Pawła Łukaszewskiego w aspekcie kolorystyki i melodyki* składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na CD i jego opisu. Płyta została wydana w 2018 roku przez firmę DUX, nr 1296. Współwykonawcami są: Anna Mikołajczyk-Niewiedział (sopran), Robert Gierlach (baryton), Joanna Citkowicz (wiolonczela), Kwartet smyczkowy NOSTADEMA String Quartet w składzie: Kamil Staniczek (skrzypce I), Marta Piórkowska (skrzypce II), Aleksandra Demowska-Madejska (altówka), Joanna Citkowicz (wiolonczela) oraz Sekstet dęty TROMBASTIC Brass Sextet w składzie: Lubomir Jarosz, Robert Filipek (trąbki), Piotr Wawreniuk, Michał Kiljan, Robert Krajewski (puzony), Roman Miller (tuba).

To monograficzna płyta z muzyką Pawła Łukaszewskiego obejmująca jego utwory z lat 1993 - 2016 (67:56). Na płycie znalazły się następujące utwory:

1. Souvenir II per pianoforte (1999)
2. Prawdy ukryte – trzy pieśni na sopran i fortepian do słów Jarosława Iwaszkiewicza
3. Aria for cello and piano (2012)
4. Mijanie – dwie pieśni na baryton i fortepian do słów Haliny Poświatowskiej (2016)
5. Kwintet fortepianowy (2013)
6. Osiem piosenek dla dzieci na sopran i fortepian do słów Ewy Szelburg-Zarembiny (1993)
7. Concertino for piano and brass (2007)
8. Nokturn na fortepian (2016)

Prawdy ukryte i *Kwintet fortepianowy* powstały z inspiracji Wojciecha Świętońskiego.

Płyta jest bardzo ciekawa. Wojciech Świętoński wraz ze swoimi wspaniałymi współwykonawcami przedstawia muzykę Łukaszewskiego wieloaspektowo - są tu utwory solowe, pieśni z towarzyszeniem fortepianu, utwory na zespół kameralny. W każdym z tych utworów Doktorant prezentuje się jako wykonawca, który głęboko wniknął w ideę kompozytora, rozumie tę muzykę i dąży do jak najintensywniejszego przekazu słuchaczowi. Świętoński dysponuje bardzo dobrym warsztatem pianistycznym. Zwraca uwagę precyzją i lekkością szybkich przebiegów i arpeggiów, niezawodne repetycje, osadzenie i potęgą brzmienia akordów, pięknie prowadzone legato, swoboda w poruszaniu się pomiędzy rejestrami fortepianu, szeroka rozpiętość dynamiki, bogactwo artykulacji, zróżnicowanie barwowe. Doktorant potrafi wspaniale budować dramaturgię utworów poprzez odpowiednie proporcje i kształtowanie napięcia. Na szczególne podkreślenie zasługuje oddech i pauza - zawsze pełna ekspresyjnego znaczenia.

Wśród tych niezwykle plastycznych interpretacji wyróżniają się pieśni. Zachwyciło mnie szczególnie *Osiem piosenek dla dzieci* do słów Ewy Szelburg-Zarembiny. Partia fortepianu jest tu stosunkowo prosta ale wykonawcy dają popis najwyższych umiejętności. Idealna współpraca pianisty z wokalistką - wspólne budowanie frazy, pełne wyrazu oddechy, szlachetna ekspresja, zróżnicowanie nastrojów, bogata kolorystyka i przede wszystkim niezwykle rubata. Prawdziwymi perełkami wykonawczymi są piosenki *Dziadzio mrok* i *W pasiece*.

W tym i dwóch pozostałych cyklach pieśni - *Prawdy ukryte* i *Mijanie* słychać doskonale, że pianista dogłębnie przemyślał tekst i cała interpretacja jest skierowana na jak najdokładniejsze oddanie treści, odczuć i emocji, które ta poezja wywołuje - żalu, przygnębienia, nadziei.

Umiejętne słuchanie współwykonawców i wspólne konstruowanie przekonującej wypowiedzi artystycznej jest obecne również w pozostałych utworach kameralnych nagranych na płytę. W *Arii for cello and piano*, *Kwintecie fortepianowym* i w *Concertino for piano and brass* słyszymy doskonałe proporcje dźwiękowe, logicznie budowany przebieg muzyczny, szlachetną ekspresję, precyzyjne rytmy, energetyczne akcenty, świetnie wysłuchane długie wybrzmienia, pauzy i oddechy. Utwory te w wielu miejscach są skomplikowane fakturalnie i wymagają od pianisty niejednokrotnie energii i brawury, ale także przede wszystkim dojrzałości muzycznej. Kompozytor w Wojciechu Świętońskim i pozostałych wykonawcach znalazł doskonałych partnerów - kreatorów jego wizji artystycznej.

Płytę otwierają i zamykają dwa krótkie utwory solowe - *Souvenir II* i *Nokturn* zagrane z żarliwością i wyczuciem czasu.

Interpretacje zawarte na płycie są bardzo sugestywne i przekonujące, dogłębnie przemyślane. Czuje się bijącą z nich energię i ogromne zaangażowanie wszystkich wykonawców. Wojciech Świętoński przygotował płytę wspaniale prezentującą twórczość Pawła Łukaszewskiego. To promocja tej muzyki w najlepszym stylu.

Część opisowa

Opis pracy doktorskiej mgr Wojciecha Świętońskiego zawiera:

1. Wprowadzenie, 2. Rys biograficzny Pawła Łukaszewskiego, 3. Analizę układów fakturalnych, struktur oraz inspiracji brzmieniowych w kształtowaniu kontinuum formy pod kątem melodyki i kolorystyki uwzględniając chronologię powstania utworów, 4. Zakończenie, 5. Bibliografię, 6. Spis przykładów nutowych, katalogów motywicznych i tabel, 7. Streszczenie i opis płyty, 8. Streszczenie i opis płyty w języku angielskim.

We *Wprowadzeniu* autor pisze o swoich przeżyciach związanych z opracowywaniem nowych dzieł, wglębieniem się w retorykę wypowiedzi kompozytora współczesnego, współpracę z nim. Uzasadnia sposób, w jaki poddaje analizie opisywane przez siebie utwory. Wyjaśnia pojęcie kolorystyki.

Rys biograficzny zawiera podstawowe informacje o Pawle Łukaszewskim, jego działalności pedagogicznej, organizacyjnej. Autor wymienia festiwale polskie i zagraniczne, na których wykonywano muzykę Łukaszewskiego, podaje wykonawców i wydawców a także nagrody, które otrzymał kompozytor. Dziwi jedynie fakt, że nie znajdujemy tu spisu najważniejszych utworów kompozytora. Zasadniczą częścią pracy jest rozdział trzeci, w którym Świętoński analizuje nagrane na płycie utwory ale w porządku chronologicznym co do czasu powstania. Każdy z nich poddaje najpierw analizie wykonawczej z perspektywy pianisty. Następnie przy użyciu metody motywometrycznej analizuje melodykę, a wykorzystując technikę interpretacji analitycznej Roberta Cogana - kolorystykę utworów. Autor podaje liczne przykłady nutowe, pieczołowicie wykonane tabele i katalogi motywiczne.

Zakończenie zawiera wnioski Autora, będące wynikiem jego badań nad wybranymi utworami Pawła Łukaszewskiego.

Bibliografia jest obszernym opisem literatury, z której korzystał Doktorant głównie w języku polskim (30), ale także w angielskim (3) i rosyjskim (1).

Pracę pisemną kończy dokładny *Spis przykładów nutowych, katalogów motywicznych i tabel* oraz *Streszczenie i opis płyty* w języku polskim i angielskim.

Część opisowa pracy doktorskiej Wojciecha Świętońskiego wzbudza uznanie - jest rzetelnym opracowaniem tematu. Konsekwentne stosowanie wybranej metody badawczej doprowadziło Autora do sformułowania logicznych wniosków. Umiejętnie dobrane przykłady w sposób klarowny ilustrują

omawiane problemy. Praca jest napisana bardzo dobrym językiem i starannie edytowana. Pewne wątpliwości wzbudziły jedynie określenia: huczna rozpiętość taktów (str. 57), nastrój podniosłej waleczności (str. 133), krocząca artykulacja (str.175), pentatonika z dwoma półtonami: c es g a b (str.124), klastery (str. 110 i 116).

Podsumowując - praca jest wynikiem wnikliwego spojrzenia na materię wykonywanych przez Świętońskiego utworów i głębokiego jej zrozumienia.

Konkluzja

Z otrzymanych materiałów wyłania się postać aktywnego pianisty - solisty i kameralisty o ciekawej osobowości. Odpowiedzialnie i z dużym zaangażowaniem poszukującego prawdy artystycznej granej przez siebie muzyki. Potrafiącego we współpracy z innymi wykonawcami sugestywnie ją kreować.

Praca doktorska mgr Wojciecha Świętońskiego - dzieło artystyczne i jego opis są owocem głębokiego wniknięcia Autora w ideę kompozytorską Pawła Łukaszewskiego i jej zrozumienia. Powstała w ten sposób interpretacja bardzo spójna i przekonująca. Stanowi promocję polskiej muzyki współczesnej i jest istotnym wkładem w rozwój dziedziny pianistyka. Stwierdzam, że zostały spełnione wymagania. Pracę doktorską mgr Pawła Świętońskiego przyjmuję.

Gabriela Szendzielorz-Jungiewicz
prof. dr hab. Gabriela Szendzielorz-Jungiewicz